

Leonardo da Vinci (1452 -1519)

*„Kto rozprawia, powołując się na autorytet,
nie posługuje się rozumem, lecz raczej pamięcią”*

„Kto mało myśli - błądzi wiele”

Włoski malarz i teoretyk sztuki, rzeźbiarz, architekt, uczonec i myśliciel epoki renesansu; wszechstronny i genialny artysta. Od 1466 uczeń A. del Verrocchio we Florencji, gdzie został 1472 członkiem cechu malarzy; 1482 lub 1483-1499 działał w Mediolanie na dworze L. Sforzy, zw. il Moro, 1500-06 we Florencji, 1506-13 ponownie w Mediolanie, 1513-16 w Rzymie pod opieką G. Medici, brata papieża Leona X; 1516 wyjechał do Francji zaproszony przez Franciszka I, zmarł w Amboise. Już w warsztacie Verrocchia (ok. 1476) namalował anioła w *Chrzcie Chrystusa* tego artysty. Samodzielne dzieła Leonarda da Vinci z pierwszego okresu florenckiego: *Pokłon Trzech Królów*, *Św. Hieronim* (oba nie ukończone) i *Zwiastowanie*, studia do *Madonny z kotkiem*; z okresu pobytu na dworze mediolańskim: portret Cecylii Gallerani # *Dama z gronostajem* (1483-85 # Muzeum Czartoryskich, Kraków), *Madonna w grocie skalnej* (1483), malowidło ścienne *Ostatnia Wieczerza* (1495-98) w refektarzu klasztoru przy kościele S. Maria delle Grazie w Mediolanie oraz model brązowego pomnika konnego F. Sforzy i projekty architektoniczne (model kopuły katedry, plany pałacu); z drugim okresem florenckim wiąże się praca nad kartonem do obrazu *Św. Anna Samotrzecia*, nad kartonem i malowidłem ściennym *Bitwa pod Anghiari* dla Palazzo Vecchio we Florencji 1503-05 (obydwa nie zachowane) i nad portretem *Mony Lisy* (ok. 1503-1506); w drugim okresie mediolańskim powstały obrazy: *Św. Jan Chrzciciel*, *Bachus*, znana z kopii *Leda z łabędziem* i *Św. Anna Samotrzecia* oraz rysunkowy autoportret; Leonardo da Vinci jako malarza interesował gł. naturalny wygląd rzeczy, ruch, ekspresja (studia twarzy), światłocień (sfumato), perspektywa linearna, barwna i powietrzna; w jego twórczości doniosłą rolę odgrywał rysunek, służący do ustalenia poszczególnych etapów pracy artystycznej, której ostateczny cel był pozaartystyczny, badawczy; gdy wynik badań naukowy zarysował się dostatecznie, dzieło sztuki zazwyczaj przestawało go interesować (stąd tak częste niewykańczanie obrazów). W czasie pierwszego pobytu w Mediolanie Leonardo da Vinci podjął systematyczne studia w dziedzinie anatomii, botaniki, matematyki, optyki i mechaniki; powstały wówczas główne części traktatu o malarstwie, architekturze i anatomii, optyce i mechanice; w drugim okresie florenckim kontynuował prace naukowe i zbierał materiały do traktatu o pierwotnych siłach natury, obejmującego całą kosmologię; jego zainteresowania naukowe wiązały się ze sztuką bądź z pracami technicznymi i były wyrazem **pasji poznawczej**. Leonardo da Vinci opracował projekty licznych wynalazków (często związanych z prowadzonymi przez niego badaniami naukowymi), znacznie wyprzedzających jego epokę: śmigłowca, spadochronu, opancerzonych pojazdów bojowych, łodzi podwodnej, maszyn włókienniczych, prasy dźwigniowej, walcarki, tokarki kołowej, szlifierki, zaworów, pomp; wynalazki Leonarda da Vinci nie wywarły jednak większego wpływu na rozwój techniki, gdyż uzyskanych rezultatów autor nigdy nie publikował; do nielicznych zrealizowanych projektów należały projekty dźwigów. Po śmierci Leonarda da Vinci jego uczeń i przyjaciel, F. Melzi, zebrał prace Leonarda da Vinci w 19 księgach (notatki, szkice, projekty i korespondencja); w pismach Leonarda da Vinci znalazł wyraz **pogląd o jedności nauki i sztuki**. W *Traktacie o malarstwie* (pośmiertnie zestawiony z notatek, wyd. 1651, przekład pol. M. Rzepińska 1961) rozwinął wiele specjalnych problemów malarskich (zagadnienia światła i cienia, koloru, perspektywy powietrznej i barwnej).

M. WALLIS *Leonardo da Vinci*, Wrocław 1955;

A. VALLENTIN *Leonardo da Vinci*, Warszawa 1959;

K. CLARK *Leonardo da Vinci*, Warszawa 1964;

M. RZEPIŃSKA *Leonardo da Vinci*, Kraków 1967.

MNEP PWN 2000

Wielki człowiek, nieprawdaż? Trzeba jednak czytać jego wypowiedzi, takie poniżej, aby zdać sobie sprawę z jego niesamowitej przenikliwości:

Leonardo ekologiem

„Ujrzymy stworzenia na ziemi, które będą wiecznie walczyć z sobą nawzajem, z wielkimi stratami i częstymi zgonami po każdej stronie. Ale te straty i śmierć nie będą stanowić zapór dla ich złośliwości; wielka liczba drzew w olbrzymich borach świata zostanie zwalona na ziemię

przez ich wściekle ręce; a kiedy już napchają się jedzeniem, zaspokoją swoją żądzę zadawania śmierci, klęski, zmuszania do ciężkich robót, stosowania terroru oraz wygnania wobec każdej żywej istoty, i z racji swojej bezgranicznej pychy zapragną się wznieść ku niebiosom, nadmierny ciężar ich członków przytrzyma ich na dole. Nic nie zostanie na ziemi ani pod ziemią, ani w wodach, czego by nie ścigano, nie niepokoiono i nie niszczone. A to, co się znajduje w jednym kraju, zostanie zabrane do innego; a z własnych ich ciał zostanie utworzony grobowiec i droga, którą będą przechodzić wszystkie żywe ciała przez nich zabite. O Ziemi! Cóż cię wstrzymuje, abyś rozwarła głębokie szczeliny twoich ogromnych przepaści i pieczar i cisnęła ich głową w dół w te otchłanie, aby już w obliczu niebios dłużej nie ukazywać takiego dzikiego i bezlitosnego potwora?" (Europa XVI wieku — Richard Mackenny)

Aż trudno uwierzyć, że wyszło to spod pióra humanisty. A przecież ta wypowiedź została wzięta z notatników Leonarda, najważniejszego „wszechstronnego człowieka” Odrodzenia, dla którego nie ma rzeczy niemożliwej. To lekki kopniak dla zbyt pewnych siebie humanistów, przestroga na przyszłość od wielkiego agnostyka.

(Publikacja: 03-08-2002 Ostatnia zmiana: 12-05-2005)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1774) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1774>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl